

**Regeringens proposition till Riksdagen med
förslag till lag om bekämpning av flyghavre**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en ny lag om bekämpning av flyghavre genom vilken den gällande lagen om bekämpning av flyghavre upphävs.

Man har inte lyckats hindra spridningen av flyghavre i enlighet med den gällande lagens syften. Lagen är dock i grunden fortfarande aktuell. I praktiken är det största problemet att flyghavre förekommer i utsädespartier och man blir då tvungen att lämna hela gårdar utanför utsädesproduktionen. På ett svårt drabbat åkerskifte kan man inte heller bärga en skörd av ordentlig kvalitet och kvantitet. Flyghavren utgör en fara för högklassig växtproduktion.

Syftet med propositionen är på samma sätt som den gällande lagstiftningen att förbjuda att produkter som innehåller flyghavre mark-

nadsförs och överlåts. Lagen skall också fortfarande förplikta till aktiv bekämpning av flyghavre. Landsbygdsnäringsmyndigheten skall förrätta syn på gården angående förekomst av flyghavre och vid behov utarbeta en plan för bekämpning av flyghavre. Av särskilda skäl skall utarbetandet av bekämpningsplanen överföras till arbetskrafts- och näringscentralernas landsbygdsavdelningar. Det föreslås att verkställigheten och tillsynen i anslutning till skyldigheten att anmäla förekomst av flyghavre samt till förrättandet av syn och utarbetandet av en bekämpningsplan klarläggs och förenklas jämfört med den gällande lagen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	4
2.1. Flyghavre och dess förekomst inom åkerbruket	4
2.2. Spridningsvägar och förhindrande av spridning	4
2.3. Bekämpning av flyghavre	5
Odlingsteknisk bekämpning	5
Uppryckning	5
Kemisk bekämpning	5
2.4. Lagstiftning och praxis	6
Lagstiftning	6
Praxis	6
Annan lagstiftning	6
2.5. Europeiska gemenskapens lagstiftning	7
Utsädesdirektiven	7
Sverige och Danmark	7
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	7
3.1. Mål och medel	7
3.2. De viktigaste förslagen	8
4. Propositionens verkningar	9
4.1. Verkningar i fråga om organisation och personal	9
4.2. Ekonomiska verkningar	9
5. Beredningen av propositionen	9
DETALJMOTIVERING	10
1. Lagförslaget	10
1 kap. Allmänna bestämmelser	10
2 kap. Bedrivande av verksamhet	11
3 kap. Myndigheter	12
4 kap. Tillsyn och kontroller	13
5 kap. Administrativa tvångsmedel	14
6 kap. Särskilda bestämmelser	14
2. Närmare bestämmelser	14
3. Ikraftträdande	15
LAGFÖRSLAGEN	16
om bekämpning av flyghavre	16

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Finlands EU-medlemskap och avregleringen av världshandeln har snabbt förändrat det finländska jordbrukets och livsmedelskedjans omvärld. Priserna på jordbruksprodukternas råvaror har sjunkit, konkurrensen har skärpts och på den inre marknaden har risken för att djur- och växtsjukdomar skall sprida sig ökat. I detta läge kommer ett av de viktigaste nationella målen att vara att producera högklassiga och säkra livsmedel samt att trygga och utveckla verksamhetsbetingelserna för den inhemska livsmedelsproduktionen. Bekämpningen av flyghavre utgör en viktig del i upprätthållandet av en högklassig växtproduktion i vårt land. Det är i synnerhet fråga om att utveckla växtproduktionen och grunden för den, utsädesproduktionen, men också livsmedelskedjans följande länk, spannmålsproduktionen.

Den inhemska livsmedels- och foderindustrin producerar högklassiga livsmedel och produkter som är konkurrenskraftiga även på den internationella marknaden. En grundläggande förutsättning för detta är att det finns förstklassiga råvaror att tillgå. För att trygga tillgången på råvaror och för att djur- och växtproduktionen skall lyckas krävs att man använder högklassiga insatsvaror. Inom växtodlingen baserar sig produktionen av tillräckliga och högklassiga råvaror på utsäde som är av god kvalitet och rent samt fritt från ogräsfrön. För att garantera en hög kvalitet på slutprodukten bör produktionskedjan och tillsynen över den vara obruten och kunna spåras, och kvalitetssäkringen och ansvaret för produkternas kvalitet bör betonas i alla steg i kedjan från primärproduktionen till konsumenten. På detta kvalitets- och kedjetänkande baserar sig den finländska livsmedelsindustrins kvalitetsstrategi, som alla parter inom livsmedelshushållningen har förbundet sig till och som nationellt har utsetts till ett centralt redskap i strävan efter att garantera de finländska livsmedlens kvalitet och främja den inhemska livsmedelsproduk-

tionens konkurrenskraft. Mervärden som accentueras bland konkurrensfaktorerna är kvalitet och kvalitetssäkring.

Kriserna när det gäller den europeiska livsmedelssäkerheten har visat att man måste ha kontroll över riskerna i synnerhet inom primärproduktionen, i anslutning till jordbrukets insatsvaror. Insatsvarorna har en mycket strategisk betydelse när det gäller att garantera högklassiga och säkra livsmedel, för om en olycka inträffar är konsekvenserna omfattande. Detta har man känt till redan länge i Finland och produktionen, marknadsföringen och kvalitetssäkringen av jordbrukets insatsvaror har varit reglerad i vårt land redan före Finland anslöt sig till Europeiska unionen. Även under medlemskapet har Finland kunnat behålla den höga kvaliteten på insatsvarorna, t.ex. foder, förökningsmaterial för växtproduktionen, bekämpningsmedel och gödselmedel.

En viktig kvalitetsfaktor då det gäller växtproduktionen är renheten, vilket betyder att även slutprodukten skall vara ren från andra sorter och arter, skadade korn, främmande ämnen och ogräsfrön. Flyghavre är en av de ogräsväxter som sprider sig allra lättast och som är allra svårast att utrota i finländska förhållanden. Flyghavrekärnorna behåller sin grobarhet flera år i växtunderlaget. Att bekämpa flyghavre är arbetsdrygt, man kan inte vara helt säker på resultatet av bekämpningen och bekämpningen måste fortsätta under flera år. Genom frivilliga bekämpningsåtgärder får man inte den areal där flyghavre förekommer att minska, risken är snarare att flyghavren sprider sig till nya åkerskiften.

Bekämpningen av flyghavre hör till god jordbrukarsed, och att iaktta sådan är för närvarande ett av villkoren för beviljande av Finlands nationella stöd och stöd som helt finansieras av EU. Trots lagens förpliktelser uppgår den areal där flyghavre nu förekommer enligt odlarnas egna anmälningar till ungefär 250 000 hektar. Landsbygdsnäringsmyndigheterna har dock företagit kontrollbesök på enbart ungefär 10 % av den drabbade

arealen. Det ringa antalet kontrollbesök för närvarande visar att myndigheterna inte har några möjligheter att utöka tillsynen med nuvarande personalresurser.

2. Nuläge

2.1. Flyghavre och dess förekomst inom åkerbruket

Flyghavre är en ettårig ogräsväxt som skadar i synnerhet sädesodlingen och utsädesproduktionen. Den förökar sig snabbt, sprider sig effektivt och eftersom fröna kan hålla sig grobara i jorden flera år är den också svår att utrota. Enligt den gällande finska lagstiftningen om handel med utsäde tillåts ingen flyghavre alls i utsäde, så en gård som producerar marknadsförande utsäde är tvungen att upphöra med utsädesproduktionen, om det upptäcks flyghavre på gården.

Flyghavren har förstärkt sin ställning sedan det blivit vanligare med ensidig sädesodling på de bästa odlingsområdena i vårt land, bl.a. Nyland, Egentliga Finland, Satakunta och Österbotten. Den systematiska bekämpningen har minskat flyghavretätheten på åkrarna, men de områden som efter flyghavreförekomst har konstaterats vara fria från flyghavre har i praktiken varit få jämfört med de nya områden som konstaterats vara drabbade. I samband med ansökningarna om jordbruksstöd för 2000 anmälde bönderna att det skulle förekomma flyghavre på sammanlagt 250 000 hektar. Detta utgör ungefär 11 % av den odlade åkerarealen. Den areal där flyghavre förekommer är redan så stor att det på vissa områden är svårt att hitta gårdar som är fria från flyghavre för utsädesproduktionen.

Efter brodden växer flyghavre långsammare än säden. Den utvecklar först ett kraftigt rotsystem, med vars hjälp den senare växer snabbt bland säden och blir högre än den övriga växtligheten. Antalet frukter som flyghavren producerar varierar mycket och beror på när flyghavren gått i vippa och på konkurrensen från annan växtlighet. Flyghavre mognar tidigt och frukterna faller lätt till marken. Högst 5–10 % av kärnorna gror samma höst. Resten av kärnorna vilar över vintern och gror först på våren. Flyghavre som gror på hösten övervintrar inte. Om

åkern inte bearbetas på hösten, förstörs också en del av de korn som lämnat på markytan under vintern.

Kärnorna är i allmänhet vid liv kortare tid än sex år i jorden. Hur länge de är grobara och verksamheten hos de mikroorganismer som bryter ner dem beror på temperaturen och markens fuktighet. I lador och torra halmhögar kan kärnorna leva mycket länge. Flyghavre trivs i mulljordar där en stor del av en stor del av de frön som hamnat i ytskiktet gror. Kärnorna innehåller tillräckligt med reservnäring för att gro på t.o.m. 15–20 centimeters djup. Dessa individer bildar vanligen brodd senare än andra flyghavreplantor och sålunda biter inte kemisk bekämpning på dem.

2.2. Spridningsvägar och förhindrande av spridning

Det billigaste och effektivaste sättet att bekämpa flyghavre är att förhindra att växten kommer till gården. Detta kräver omsorgsfullhet av odlarna. Flyghavre sprids med okontrollerade frön, fodersäd, halmströ och obrunnen kreatursgödsel, sorteringsavfall, hö och halm, skördetröskor och andra maskiner, säckar och transportmedel, otäckta sädes-, hö- och halmtransporter, djur och människor, diken och vattendrag samt jordtransporter. Flyghavre har också spridits till Finland med importutsäde.

Att fodersäden krossas förstör inte alla flyghavrekärnor. Säden måste malas för att flyghavrekärnorna skall förstöras. Kornen kan gå igenom djurens tarmsystem utan att förlora sin grobarhet och på så sätt komma ut på åkern tillbaka tillsammans med gödseln. Kärnor som hamnat mitt i gödselstacken brinner och förlorar sin grobarhet, men i ytskiktet kan de behålla sin grobarhet. Att sorteringsavfall ges som sådant åt vilt har spridit flyghavren i stor omfattning. Sorteringsavfall som innehåller flyghavre måste finmalas och brännas. Hö som bärgas sent kan innehålla mycket flyghavre. Frukterna är grobara genast när flyghavrevippan har kommit fram ur slidan. Transport och överlåtelse av halm som innehåller flyghavre sprider växten lätt.

Flyghavrekorn kan förflytta sig från det ena skiftet till det andra i mull som fastnar i trak-

torers och arbetsmaskiners hjul. Dåligt rengjorda skördetröskor har ofta spridit flyghavre. Det är nödvändigt att grundligt rengöra skördetröskan efter att man tröskat. När man tröskar längs med ägo gränserna kan det också hända att flyghavrekorn flyger in på grannens sida. Flyghavrens borstiga frukter fastnar lätt i säckar och skrymslen och springor i transportmedlet. Flyghavre sprider sig också lätt från otäckta transporter. Kornen är lättare än sädeskornen och hamnar därför så småningom ovanpå lasset varifrån vinden för dem långa vägar.

Flyghavrefrukterna fastnar lätt i djurens pälsar och fåglarnas fjädrar. Kornen kan gå igenom djurens tarmsystem utan att förlora sin grobarhet. Därför hittar man ofta flyghavre under el- och telefonledningar där fåglarna har suttit. Även människorna sprider flyghavre som fastnar på skor, strumpor och byxben. Översvämmade diken och åar sprider flyghavre effektivt. Kornen följer långa vägar med vattnet och sprider sig på åkrar som översvämmas vid åns nedre lopp. Detta har varit fallet i synnerhet i Österbotten. I mull kan det finnas flyghavrekorn som flyttas från den ena platsen till den andra i samband med jordtransporter.

2.3. Bekämpning av flyghavre

Odlingsteknisk bekämpning

Val av kulturväxter. Om man misstänker att flyghavre har spridit sig till gårdens åkerskiften, borde man på dessa skiften så kulturväxter bland vilka flyghavren är lätt att upptäcka och bekämpa. Att odla fleråriga vallväxter och slå växtligheten innan flyghavren går i vippa är en effektiv bekämpningsmetod. Efter plöjningen har de livsdugliga flyghavrekärnorna stigit upp till markens ytskikt. På en växtodlingsgård kan man i stället för vall odla ärter, potatis, sockerbetor eller oljeväxter. På en flyghavregård är det skäl att helt och hållet avstå från att odla havre, eftersom växten är svår att upptäcka i havrebestånd, och kemisk bekämpning inte är möjlig, eftersom man samtidigt förhindrar den normala havreväxten.

Senarelagd sådd. Åkrar som länge är fuktiga om våren bör bearbetas och försättas i

såningsskick så tidigt som möjligt på våren. Målet är att de flyghavrekärnor som finns i markens ytskikt skall gro före den slutliga bearbetningen några veckor senare som förstör flyghavrebrodden. Därefter bör en skuggande kulturväxt sås på skiftet, t.ex. korn eller potatis.

Träda. Ettårig träda, varvid man genom upprepad bearbetning förstör flyghavreplantor som gror i det bearbetade skiktet, minskar i någon mån antalet flyghavrekärnor i jorden. Träda är en dyr bekämpningsmetod, men om det finns rikligt med flyghavre på ett skifte, är träda nödvändig för att hindra att flyghavren sprider sig.

Bränning av halm och bearbetning. Att halmen bränns förstör endast en del av de flyghavrefrukter som fallit till marken. Inte heller bearbetning av stubben förstör flyghavren, utan myllar in kärnorna i jorden, där de övervintrar bättre än på markytan. Vårplöjning eller odling utan plöjning rekommenderas på skiften där det finns flyghavre, om det är möjligt med tanke på jordarten.

Uppryckning

Uppryckning av flyghavreplantorna kompletterar alla andra bekämpningsmedel. Som enda bekämpningsmetod kommer uppryckning i fråga när man försöker hindra de första flyghavreplantorna som upptäckts på odlingen att producera frukter och när man utrotar små härdar. I slutskedet av mångårig systematisk bekämpning kan det hända att det räcker med enbart uppryckning.

Flyghavren dras upp medan vipporna fortfarande är gröna. Växterna dras upp försiktigt ur jorden med rötterna, samlas i säckar och bränns. Flyghavrekornen lossnar lätt så axade växter får inte transporteras i handen. Åkern skall rensas två tre gånger per sommar. Under sensommaren uppenbarar sig nya axade flyghavreplantor hela tiden bland växtligheten. En enda planta som blivit kvar på åkern kan producera hundratals nya frukter som när de faller ner på åkern förlänger bekämpningsbehovet med flera år.

Kemisk bekämpning

Flerårig kemisk bekämpning kombinerad

med odlingstekniska metoder har effektivt minskat flyghavretätheten på åkrarna. Bekämpningskostnaderna per hektar är ungefär 300 mk. På sädesåkrar inleds kemisk bekämpning av flyghavre beroende på sädens utvecklingsstadium, men flyghavren skall bekämpas senast när den förgrenas. Under gynnsamma väderförhållanden växer säden snabbt och den rätta besprutningstiden är mycket kort. Flyghavre kan också bekämpas kemiskt på bl.a. ärt-, potatis-, sockerbets- och oljeväxtodlingar.

2.4. Lagstiftning och praxis

Lagstiftning

Den lag som reglerar bekämpningen av flyghavre, lagen om bekämpning av flyghavre (178/1976), har varit i kraft sedan 1976. Lagen stiftades därför att flyghavren hade spritt sig oroväckande mycket. Med stöd av lagen har förordningen om bekämpning av flyghavre (541/1976) utfärdats.

Enligt den gällande lagen skall den som vet eller misstänker att flyghavre förekommer på ett område som han innehar utan dröjsmål anmäla detta till kommunens näringsmyndighet. Myndigheten skall utreda om förekomsten av flyghavre är så riklig att en bekämpningsplan måste utarbetas för att den skall utrotas. Lagen ålägger områdets innehavare att i mån av möjlighet hålla sitt område fritt från flyghavreplantor, om det inte finns en bekämpningsplan för området. Odlingarna har fått ersättning för kostnaderna för bekämpning av flyghavre av statens medel, under de senaste åren 200 000 mk, vilket motsvarar bekämpningskostnaderna för ungefär 600 hektar.

För att hindra spridning av flyghavre förbjuder lagen att tröskad och otröskad spannmål, frö, hö, växtavfall, agnar, avrens och sorteringsavfall av spannmål och frö, husdjursgödsel, jord och jordförbättringsmedel, som härrör från ett område där flyghavre förekommer, överläts, transporteras eller hanteras. Avrens och sorteringsavfall av spannmål eller frövara som innehåller flyghavre skall brännas. Varor som är avsedda till prydnad och som innehåller flyghavre får inte saluhållas eller överlätas på något annat sätt.

Praxis

Den allmänna styrningen och tillsynen i anslutning till verkställigheten av den gällande lagen sköts av jord- och skogsbruksministeriet, arbetskrafts- och näringscentralerna och kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter. Sedan jordbruksstyrelsen lades ner 1993 har Kontrollcentralen för växtproduktion svarat för den praktiska styrningen av tillsynen. Jordbrukets rådgivningsorganisationer förrättar flyghavresyner på arbetskrafts- och näringscentralens eller Kontrollcentralens för växtproduktion begäran.

Kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter skall enligt lagen årligen göra kontrollbesök på åkerskiften som uppgivits vara drabbade av flyghavre. Efter att man två år efter varandra inte har hittat någon flyghavre på ett område som tillhör gården, skall det fastställas att gården är fri från flyghavre. Gårdens innehavare skall begära flyghavrekontroll. Efter att gården har konstaterats vara fri från flyghavre skall landsbygdsnäringsmyndigheten avföra gården ur flyghavregistret.

På grundval av de uppgifter som jord- och skogsbruksministeriets informationstjänstcentral samlat in företas kontrollbesök på endast ungefär 10 % av det område där flyghavre förekommer. Att hålla flyghavregistret á jour är inte möjligt för närvarande, eftersom det inte går att göra anteckningar i registret om man inte får några uppgifter om kontrollbesöken. Landsbygdsnäringsmyndigheternas möjligheter att utföra kontroller är i praktiken begränsade, eftersom de samtidigt i juni-juli skall förrätta kontrollbesök gällande jordbruksstöden.

Annan lagstiftning

Enligt de förordningar om olika växtarter som jord- och skogsbruksministeriet utfärdat med stöd av lagen om handel med utsäde (728/2000) får det inte finnas någon flyghavre alls på ett skifte där det produceras utsäde eller i ett utsädesparti. Europeiska kommissionen har genom sitt beslut (95/75/EG) om tillstånd för Finland att anta strängare bestämmelser om förekomst av "Avena fatua" i utsäde av stråsäd gett Finland tillstånd att fö-

reskriva att utsäde av stråsäd inte får saluföras till finskt territorium om det inte åtföljs av ett intyg över att utsädespartiet inte innehåller flyghavre. Finland har inte tills vidare verkställt detta beslut.

I jord- och skogsbruksministeriets beslut om de horisontala villkoren för areal- och djurbaserade direktstöd som helt finansieras av Europeiska gemenskapen (154/2000), som utfärdats med stöd av lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma jordbruksstöd (1100/1994), sägs att om flyghavre förekommer på ett jordbruksskifte skall växtbeståndet slås, flyghavreindividerna plockas eller flyghavren bekämpas på annat sätt så som bestäms i den gällande lagen om bekämpning av flyghavre. Enligt statsrådets förordningar om nordligt stöd 2001 (1255/2000) och om nationellt stöd för växtodling år 2001 (1256/2000), som utfärdats med stöd av lagarna om nationella stöd till jordbruket och trädgårdsodlingen (1059/1994) samt om förfarandet vid skötseln av stöduppgifter i fråga om landsbygdsnäringar (1336/1992), skall odlaren ombesörja bekämpningen av flyghavre. Syftet med författningarna är att upprätthålla odling enligt god jordbrukarsed på orten och förhindra s.k. skenbar odling.

2.5. Europeiska gemenskapens lagstiftning

Utsädesdirektiven

Produktionen och marknadsföringen av utsäde i EU:s medlemsstater är organiserad i enlighet med de gällande utsädesdirektiven. Direktiven är från 1966–1970 och de har senast ändrats 1998 genom rådets direktiv 98/95/EG om ändring angående konsolideringen av den inre marknaden, genetiskt modifierade växtsorter samt växtgenetiska resurser, av direktiven 66/400/EEG, 66/401/EEG, 66/402/EEG, 66/403/EEG, 69/208/EEG, 70/457/EEG och 70/458/EEG om saluföring av betutsäde, utsäde av foderväxter, utsäde av stråsäd, utsädespotatis, utsäde av olje- och spånadsväxter och utsäde av köksväxter samt om den gemensamma sortlistan för arter av lantbruksväxter. Syftet med direktiven är att förbättra och garantera

kvaliteten på utsäde som saluförs och på så sätt främja växtodlingens produktivitet och den fria rörligheten för frövara på gemenskapens område.

Direktiven gäller de växtarter som räknas upp i dem, och regleringsgrunderna är desamma i de olika direktiven. På gemenskapens område får saluföras av myndigheterna certifierade partier av frövara, vilka härstammar från förökningsmaterial som producerats av den som förädlat sorten. Genom certifiering av utsäde garanteras att ett utsädesparti har att sorten uppfyller de minimikrav som ställts på bruksvärdet, exempelvis halterna av ogräsfrön. Enligt direktiven om olika arter i praktiken får det inte alls finnas flyghavre i utsädespartier.

Sverige och Danmark

I Sverige och Danmark har man genom lagstiftningsåtgärder försökt hindra spridningen av flyghavre samt främja utrotningen av flyghavre. Sverige (Lag om skydd mot flyghavre, 299/1970) och Danmark (Lov om flyvehavre, 298/1996) har bestämmelser på lagnivå, vilka begränsar försäljning och annan överlåtelse samt transport av växtodlingsprodukter när det innebär risk för att flyghavre sprider sig. Dessutom innehåller lagarna bestämmelser om bekämpningsförelämpligheter.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Kvaliteten på jordbrukets insatsvaror och växtodlingsprodukterna har en avgörande inverkan på hur produktionen lyckas, förutsättningarna för idkande av jordbruksnäringen samt råvarorna för livsmedelsproduktionen och dessutom på livsmedlens kvalitet. Inom växtproduktionen baserar sig tillgången på tillräckliga och högklassiga råvaror i synnerhet på utsäde av god kvalitet. Begränsningarna av halten ogräsfrö i frövara är ett av de kvalitetskrav som ställs på utsäde. Av de ogräs som växer i Finland hör flyghavren till de svåraste. Eftersom den gror lätt och lätt sprider sig i omgivningen och till slut kan fö-

rekomma på hela åkerskiftet där den kväver annan växtlighet, utgör den ett hot mot en högklassig och lönsam produktion av jordbruksgrödor oberoende om skörden är avsedd till livsmedel eller som foder.

Den gällande lagen om bekämpning av flyghavre stiftades på 1970-talet, då flyghavre hade spritt sig i Finland från järnvägsvagnar med importerat utsäde. Redan då den nuvarande lagen stiftades trodde man att om flyghavren sprider sig hotar den hela jordbruket, i synnerhet utsädesförsörjningen, och därför ansåg man det viktigt att hindra att växten sprider sig. Eftersom man inte lyckades få flyghavresituationen under kontroll med frivilliga åtgärder eller bestämmelser om handeln med utsäde, utarbetades en lagstiftning som i stor utsträckning motsvarade praxis i andra nordiska länder.

Målen för lagstiftningen har inte förändrats i grunden. För att de skall nå innehåller det lagförslag som ingår i propositionen på samma sätt som den gällande lagen en skyldighet att bekämpa flyghavre, som skall gälla alla innehavare av en odling eller områden i närheten av den. Syftet med den är att hindra förekomsten och spridningen av flyghavre. För att göra bestämmelserna mera ändamålsenliga och klarlägga tillsynssystemen har man i lagens bestämmelser om utövande av offentlig makt och normgivning samt i andra förvaltningsrättsliga bestämmelser beaktat ändringarna i den allmänna lagstiftning som ansluter sig till regleringen samt de allmänna utvecklingstendenserna hos kontroll- och tillsynsverksamheten. När lagen beretts har man dessutom beaktat de organisatoriska förändringar som ägt rum inom lantbruksförvaltningen. För att organisera tillsynen på behörigt sätt och förhindra brott mot lagstiftningen föreslås att lagens tillsyns- och påföljdssystem utvecklas och effektiveras. För att klarlägga bestämmelserna föreslås att lagens struktur och bestämmelsernas ordningsföljd ändras i överensstämmelse med de krav som ställs på modern lagstiftning.

3.2. De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att skyldigheten att bekämpa flyghavre samt skyldigheten att anmäla förekomst av flyghavre på samma

sätt som enligt den gällande lagen skall tillkomma innehavarna av odlingen eller områden i närheten av den. Likaså skall synförrättas på en gård där det har konstaterats att flyghavre förekommer och en bekämpningsplan för gården utarbetas. Som en skyldighet i anslutning bedrivandet av verksamhet föreslås i enlighet med nuvarande praxis att man skall vara skyldig att lämna uppgifter, om ett område där flyghavre förekommer genom köp eller något annat avtal överläts till någon annan. Närmare bestämmelser om bekämpning och förhindrande av spridning av flyghavre, innehållet i anmälan och anmälningsförfarandet, förrättande av syn samt om innehållet i bekämpningsplanen och om överförande av utarbetandet av bekämpningsplanen utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

I propositionen föreslås att bestämmelserna om tillsyns- och påföljdssystemet ändras till vissa delar. Genom ändringarna moderniseras bestämmelserna, klarläggs tillsynssystemet samt effektiveras systemen i synnerhet vad beträffar den praktiska uppgiftsfördelningen. Tillsynsmyndigheterna skall på samma sätt som nu ha rätt att granska odlingar av jordbruksgrödor och områden i närheten av dem och inspektera produktions- och förpackningslokaler samt lagringsställen samt avgiftsfritt ta behövliga prov på jordbruksgrödor.

Landsbygdsnäringsmyndigheten skall i enlighet med nuvarande praxis föra ett register över områden där flyghavre förekommer. Samtidigt föreslås i enlighet med kraven i grundlagen att det i lagen intas bestämmelser om vilka uppgifter registret skall innehålla och om avförande ur registret. Lagen skall också fortfarande innehålla bestämmelser om begränsningar och skyldigheter gällande produkter och varor samt områden där flyghavre förekommer. Även att bränna eller på annat sätt förstöra växtbeståndet på åkern föreslås i lagen som en sådan åtgärd genom vilken man försöker minska risken för spridning av flyghavre. Det föreslås att lagens straffbestämmelser ändras och att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att under vissa förutsättningar förelägga vite för brott mot lagstiftningen.

Bestämmelserna om myndighetsorganisa-

tionen klarläggs i fråga om tillsynsmyndigheterna och de auktoriserade inspektörerna samt arbetskrafts- och näringscentralen och kommunens landsbygdsnäringsmyndigheter. Huvudansvarig tillsynsmyndighet är Kontrollcentralen för växtproduktion, som anlitar arbetskrafts- och näringscentralernas landsbygdsavdelningar samt de auktoriserade inspektörerna för tillsynen.

I propositionen föreslås att närmare bestämmelser på lägre nivå än lag utfärdas genom förordningar av jord- och skogsbruksministeriet. Dessa bestämmelser är detaljerad, teknisk reglering som i första hand gäller den praktiska kontrollverksamheten.

4. Propositionens verkningar

4.1. Verkningar i fråga om organisation och personal

Tillsynen över bekämpningen av flyghavre ankommer enligt lagförslaget på Kontrollcentralen för växtproduktion, som anlitar arbetskrafts- och näringscentralernas landsbygdsavdelningar samt de inspektörer som den bemyndigat. Kontrollcentralen för växtproduktion har inte för närvarande några inspektörer som skulle vara specialiserade på tillsyn över flyghavre. Tillsynsresurserna borde utökas med beaktande av flyghavreförekomsternas spridning för att tillsynen skall kunna utvecklas, planeras och koordineras samt kontrolleras.

Enligt lagförslaget skall kommunens landsbygdsnäringsmyndigheter förrätta syner gällande flyghavre och utarbeta bekämpningsplaner samt upprätthålla flyghavregistret. Efter att ha fått anmälan om en flyghavreförekomst skall landsbygdsnäringsmyndigheten årligen förrätta syn på området till dess det inte har konstaterats någon flyghavre på gården två år efter varandra. Utarbetandet av bekämpningsplaner kräver detaljerad kännedom om gårdens produktionsförhållanden och eventuellt flera besök på områden som är svårt drabbade. På grund av landsbygdsnäringsmyndigheternas redan nu alltför stora arbetsbörda kan flyghavretillsynen i praktiken inte utföras i enlighet med lagens krav. Även koncentrationen av arbetskrafts- och näringscentralernas kontroller av

jordbruksstöden till juni-juli hindrar att flyghavretillsynen utförs i full utsträckning. Om man inte förmår utöka tillsynsresurserna, är det omöjligt att sköta flyghavretillsynen så att det skulle vara sannolikt att förekomsterna av flyghavre minskar. På grundval av erfarenheterna av odlarnas frivilliga bekämpningsåtgärder kommer detta inte att ske.

4.2. Ekonomiska verkningar

Propositionen har inga betydande ekonomiska verkningar jämfört med den gällande lagstiftningen. De resurser som behövs för tillsynsåtgärderna anvisas varje år i statsbudgeten under huvudtiteln för jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde och det moment som är avsett för finansiering av Kontrollcentralen för växtproduktions verksamhet. Jord- och skogsbruksministeriet och Kontrollcentralen för växtproduktion styr arbetskrafts- och näringscentralernas landsbygdsavdelningar vid tillsynen. Kontrollcentralen sluter dessutom inom ramen för statsbudgeten betalningsavtal med andra instanser som den bemyndigat, i första hand landsbygdscentralerna. Av Kontrollcentralen för växtproduktions omkostnader finns inga medel anvisade speciellt för tillsynen över flyghavre.

Enligt den gällande lagen kan områdets innehavare antingen helt eller delvis få ersättning för kostnaderna för bekämpning av flyghavre av medel som anvisats i statsbudgeten. Under de senaste åren har det belopp som använts för ersättningar uppgått till sammanlagt 200 000 mk, med vilket man har finansierat bekämpningsmedel för ungefär 600 hektar. De medel som anvisats för verksamheten har på riksplanet varit av ringa betydelse för hindrandet av flyghavrens spridning. Även ersättningarnas lokala betydelse är i praktiken liten. Lagförslaget innehåller inget förslag om någon motsvarande praxis i fråga om kostnadsersättningar.

5. Beredningen av propositionen

Lagförslaget har beretts som tjänsteuppdrag vid jord- och skogsbruksministeriet i samarbete med Kontrollcentralen för växt-

produktion, arbetskrafts- och näringscentralernas landsbygdsavdelningar och landsbygdsnäringsmyndigheterna samt företrädare för jord- och skogsbruksproducenterna.

Utlåtanden om utkastet till proposition har begärts av justitieministeriet, finansministeriet, handels- och industriministeriet, miljöministeriet, Tavastlands, Södra Österbottens, Österbottens, Satakunta, Nylands och Egentliga Finlands arbetskrafts- och näringscentralers landsbygdsavdelningar, Euraämnes, Ingås, Kauhavas, Kylmäkoskis och Someros landsbygdsnäringsmyndigheter, Kontrollcentralen för växtproduktion, Lantbrukets forskningscentral, Tullstyrelsen, Maa- ja metsätölkoustuottajain Keskusliitto MTK ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund rf, Maaseutukeskusten Liitto ry, Svenska Lantbrukssällskapens förbund rf, Livsmedelsindustriförbundet rf, Boreal Växtförädling Ab samt Siemenkauppiaitten Yhdistys ry.

I utlåtandena framhävdes i allmänhet att det är nödvändigt att bekämpa flyghavre. Företrädarna för utsädeshandeln ansåg emellertid att de bekämpningsmetoder som föreskrivs i lagförslaget inte räcker till. De ansåg att förslaget borde innehålla en möjlighet att hålla inne de direkta stöden enligt den gemensamma jordbrukspolitiken när bekämpningen av flyghavre har försumrats. Dessutom föreslår företrädarna för utsädeshandeln ett tillägg till lagförslaget som skulle förplik-

ta innehavaren av ett område att ersätta den skada som spridningen av flyghavre orsakat en tredje part. Företrädarna för utsädeshandeln konstaterar att landsbygdsnäringsmyndigheterna inte borde upprätthålla flyghavreregistret.

Utlåtandena har inte föranlett några ändringar i propositionen till dessa delar. Enligt de förordningar som jord- och skogsbruksministeriet utfärdat med stöd av lagarna om nationella stöd till jordbruket och trädgårdsodlingen och om förfarandet vid skötseln av stöduppgifter i fråga om landsbygdsnäringar skall odlaren ombesörja bekämpningen av flyghavre. Enligt förordningarna kan försummad bekämpning leda till att man går miste om stöden. Propositionen innehåller också åtgärder genom vilka myndigheterna kan vidta bekämpningsåtgärder på odlarens bekostnad, om denne har försummat sin bekämpningsskyldighet. Det kan anses naturligt att landsbygdsnäringsmyndigheten för flyghavreregistret, eftersom dessa myndigheter också har tillgång till uppgifter om utbetalningen av jordbruksstöd.

Utlåtandena innehöll detaljerade ställningstaganden och förslag, som till vissa delar var motstridiga. Vid den fortsatta beredningen har förslagen i utlåtandena beaktats i mån av möjlighet. Justitieministeriets framsställningar har tagits i beaktande i oförändrat.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Syfte.* Den inhemska livsmedelsindustrin producerar högklassiga livsmedel som är konkurrenskraftiga även på den internationella marknaden. En grundläggande förutsättning för denna produktion är att det finns förstklassiga råvaror att tillgå. Inom växtodlingen baserar sig produktionen av tillräckliga och högklassiga råvaror på gott utsäde, som utöver andra kvalitetsfaktorer skall vara

rent från ogräsfrön, i synnerhet flyghavre. Flyghavren är till så stor skada för utsädesproduktionen i vårt land att det hela tiden har blivit allt svårare att hitta områden som är lämpliga för utsädesodling. Också inom den egentliga växtproduktionen orsakar flyghavren betydande skada och på de åkerskiften som är värst drabbade av flyghavre går det över huvud taget inte att bärga någon skörd.

För att trygga förutsättningarna för den inhemska jordbruks- och livsmedelsproduktionen föreslås att det stiftas en ny lag om bekämpning av flyghavre. Syftet med lagen är enligt 1 § i lagförslaget att upprätthålla en

högklassig växtproduktion genom att främja bekämpningen av flyghavre. Avsikten är att bekämpa flyghavre på de områden där den redan förekommer och att förhindra att den sprids inom utsädesproduktionen och annan växtproduktion.

2 §. *Tillämpningsområde.* I paragrafen föreslås att lagens tillämpningsområde definieras. Enligt förslaget skall lagen tillämpas på åtgärder för att bekämpa flyghavre och förhindra dess spridning. Avsikten är att lagen skall tillämpas på de olika stegen i växtproduktionen så att den gäller produktionen av jordbruksgrödor och trädgårdsväxter samt produktionsområden, insatsvaror och byggnader som används för den, marknadsföring, import, export och innehav av markområden samt överlåtelse och användning av sådana produkter och varor som innebär risk för att flyghavre sprids.

3 §. *Definitioner.* I paragrafen definieras de viktigaste begreppen som används i lagen: flyghavre, område, marknadsföring, import och export, näringsidkare och innehavare. Vid utarbetandet av definitionerna har man beaktat de begrepp som kan anses ha blivit etablerade i samband med tillämpningen av den nuvarande flyghavrelagstiftningen. Dessutom har strävan varit att definitionerna skall överensstämma med de definitioner som används i lagen om handel med utsäde. Enhetliga definitioner gör det lättare att verkställa lagstiftningen och gör tillämpningen klarare.

2 kap. Bedrivande av verksamhet

4 §. *Bekämpningsskyldighet.* Innehavarna av en odling eller områden i närheten av den skall enligt 1 mom. i synnerhet se till att sådana åtgärder vidtas som förhindrar förekomst och spridning av flyghavre. Att skyldigheten utsträcks även till innehavarna av områden i närheten av en odling är motiverat, eftersom det i synnerhet i certifikatutsäde som marknadsförs enligt utsädeslagstiftningen inte får finnas kärnor av flyghavre och eftersom flera gårdar som är specialiserade på utsädesproduktion varje år måste upphöra med den kommersiella utsädesproduktionen på grund av förekomst av flyghavre. Flyghavre kan även annars kväva all annan växt-

lighet på ett åkerskifte. Dess spridning hindrar den kvalitativa och kvantitativa lönsamheten hos produktion av jordbruksgrödor även på gårdar som är inriktade på användning av spannmål för livsmedel och som foder.

Enligt 2 mom. utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet närmare bestämmelser om bekämpning och förhindrande av spridning av flyghavre på odlingar och områden i närheten av odlingar. Det är fråga om tekniska bestämmelser om hur produktionen skall ordnas.

5 §. *Anmälningsskyldighet.* I paragrafen föreslås på samma sätt som i den gällande lagen en allmän skyldighet att anmäla förekomsten av flyghavre på ett område eller en misstanke därom. Anmälningsskyldiga är enligt 1 mom. områdets innehavare, som upptäcker eller misstänker att flyghavre förekommer på ett område som han besitter, och enligt 2 mom. myndigheter och auktoriserade inspektörer som upptäcker flyghavre på ett område. Anmälan skall utan dröjsmål tillställas landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där området är beläget. Närmare tekniska bestämmelser om anmälningsinnehåll och om anmälningsförfarandet utfärdas enligt förslaget till 3 mom. genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

6 §. *Syn och bekämpningsplan.* Efter att ha fått en anmälan om förekomst av flyghavre skall kommunens landsbygdsnäringsmyndighet enligt förslaget till 1 mom. förrätta syn på området. Synen kan vid behov också förrättas av Kontrollcentralen för växtproduktion eller av behörig arbetskrafts- och näringscentral, i praktiken dess landsbygdsavdelning. Syftet med synen är att konstatera om det är fråga om flyghavre och att uppskatta förekomstens omfattning. Vid behov skall landsbygdsnäringsmyndigheten utreda förekomsten av flyghavre på området tillsammans med Kontrollcentralen för växtproduktion. Om flyghavre konstateras vid synen, skall kommunens landsbygdsnäringsmyndighet utan dröjsmål göra upp en plan för bekämpning av flyghavre för gården.

Enligt 2 mom. kan beslut om åtgärder gällande innevarande växtperiod fattas i samband med synen, om det föreligger omedelbar risk för att flyghavren sprider sig under

växtperioden. Ett beslut gällande innevarande växtperiod som fattas av den som förrättar synen skall dock överföras till kommunens landsbygdsnäringsmyndighet för avgörande. Beslutet förfaller, om landsbygdsnäringsmyndigheten inte träffar ett avgörande beträffande de åtgärder som hänför sig till innevarande växtperiod genom en tillfällig bekämpningsplan inom två veckor efter att den som förrättade synen har meddelat sitt beslut.

Enligt 3 mom. skall utarbetandet av bekämpningsplanen överföras till arbetskrafts- och näringscentralernas landsbygdsavdelningar, om det finns särskilda skäl till detta eller om det område där flyghavre förekommer är beläget inom flera kommuner. Som sådana särskilda skäl som avses i bestämmelsen kan i praktiken betraktas t.ex. att odlaren inte vill följa bekämpningsplanen.

Närmare bestämmelser av teknisk natur och som gäller förfarandet vid förrättande av syn, innehållet i bekämpningsplanen och den tillfälliga bekämpningsplanen samt om överförande av utarbetandet av bekämpningsplan utfärdas enligt 4 mom. genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

7 §. *Skyldighet att lämna uppgifter.* Efter som kostnaderna för de skador som flyghavre orsakar och för skyldigheten att förstöra den är så stora, skall den som överlåter och innehar ett område som är drabbat av flyghavre i enlighet med den gällande lagen vara skyldig att före avtalet ingås underrätta den till vilket området överlåts eller arrenderas om förekomsten av flyghavre.

Enligt 2 mom. skall också landsbygdsnäringsmyndigheten eller en annan myndighet enligt 10 § i den föreslagna lagen vara skyldig att på begäran lämna upplysningar om förekomsten av flyghavre i samband med överlåtelse av ett område genom köp eller något annat avtal.

8 §. *Begränsningar och skyldigheter som gäller produkter och varor samt områden där flyghavre förekommer.* I paragrafen föreslås i enlighet med den gällande lagen att spannmål, frön, hö, växtavfall, agnar, avrens och sorteringsavfall av spannmål och frö, husdjursgödsel, jord och jordförbättringsmedel, som härrör från ett område där axade plantor av flyghavre påträffats, inte får transporteras, förvaras eller hanteras så att det kan

förorsaka risk för att flyghavre sprids. De får inte heller marknadsföras eller överlåtas till något sådant bruk som kan innebära risk för att flyghavre sprids. Bestämmelserna föreslås ingå i 1 och 2 mom. I praktiken skall risk för att flyghavre sprids anses föreligga när spannmål från ett område där flyghavre förekommer säljs som utsäde eller att användas som foder omalet eller endast krossat. Flyghavre kan också spridas genom överlåtelse av andra växtodlingsprodukter samt med gödsel och jord eller jordförbättringsmedel. Risk för spridning föreligger också när spannmål och frön importerats från ett land där det förekommer rikligt med flyghavre.

Växtbestånd eller avrens eller sorteringsavfall av spannmål eller frövara som innehåller flyghavre skall enligt 3 mom. för att förhindra risken för spridning brännas eller annars förstöras av näringsidkaren så att det inte innebär någon risk för spridning.

För att förhindra att flyghavre sprids föreslås i 4 mom. att jord- och skogsbruksministeriet kan utfärda närmare bestämmelser om behandlingen av produkter och varor samt områden där flyghavre förekommer.

3 kap. Myndigheter

9–11 §. *Allmän styrning och tillsyn. Tillsynsmyndigheter. Auktoriserade inspektörer.* Paragraferna innehåller bestämmelser om de myndigheter som sköter verkställigheten av och tillsynen över lagen. Den allmänna styrningen av och tillsynen över verkställigheten av lagen ankommer på jord- och skogsbruksministeriet. Huvudansvarig tillsynsmyndighet är Kontrollcentralen för växtproduktion, som anlitar de kommunala landsbygdsnäringsmyndigheterna, arbetskrafts- och näringscentralerna och sina auktoriserade inspektörer. Utöver kontrollcentralen deltar också tullverket i tillsynen över importen, denna tillsyn omfattar både dokument och fysisk kontroll.

I lagförslaget har särskild uppmärksamhet fästs vid den juridiska ställningen för de personer som står utanför myndighetsorganisationen och som anlitas för kontrolluppgifter samt vid definitionen av deras uppgifter, befogenheter och skyldigheter. Att anlita auktoriserade inspektörer är nödvändigt därför att

verksamheten ofta är brådskande och lokalt särpräglad samt med tanke på en smidig och effektiv verksamhet. I praktiken verkar som auktoriserade inspektörer samma inspektörer som med stöd av lagstiftningen om handel med utsäde är bemyndigade att utföra kontroller av odlingar och ta prov för kontroller och tillsyn. Enligt lagförslaget skall de auktoriserade inspektörerna utföra sin uppgift under tjänsteansvar och under kontrollcentralens överinseende.

4 kap. Tillsyn och kontroller

12 §. *Tillsynsplan.* Paragrafen innehåller bestämmelser om den tillsynsplan som Kontrollcentralen för växtproduktion varje år skall utarbeta och om vilken det bestäms närmare genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Bestämmelsen stöder en behörig organisering av tillsynen och att den inriktas på ett rättvist sätt och har rätta proportioner.

13 §. *Rätt att utföra kontroller.* I paragrafen föreslås bestämmelser om tillsynsmyndigheternas och de auktoriserade inspektörernas befogenheter vid utförandet av tillsyn och kontroller. Kontrollerna kan bl.a. förutsätta tillträde till odlingarna, andra områden samt lokaler där flyghavreplantor kan förekomma. Vid tillsynen måste man också kunna kontrollera produkter och varor som innebär risk för att flyghavre sprids samt redskap som använts för att hantera dem samt gratis ta prov för tillsynen.

Det föreslås att rätten att utföra kontroller begränsas inom hemfridsskyddade områden. Enligt förslaget får kontroll utföras på hemfridsskyddade områden endast om det finns grundad anledning att misstänka att någon gjort sig skyldig till förfarande som är straffbart enligt den föreslagna lagen. Begränsningen är motiverad framför allt med tanke på de auktoriserade inspektörernas befogenheter.

14 §. *Rätt att få upplysningar.* Paragrafen innehåller bestämmelser om myndigheternas och de auktoriserade inspektörernas rätt att få upplysningar i den omfattning som kontrollerna och tillsynen enligt lagen förutsätter. Rätten begränsas till de handlingar som behövs för tillsynen och som näringsidkaren el-

ler innehavaren på begäran skall lämna myndigheterna och de auktoriserade inspektörerna.

15 §. *Flyghavreregister.* I paragrafen föreslås bestämmelser om det flyghavreregister som skall föras för tillsynen över att lagen iakttas. Enligt förslaget skall kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter föra registret.

För att beakta kraven på skydd för personuppgifter i 10 § 1 mom. grundlagen föreslås i 2 och 3 mom. sådana bestämmelser som skall ingå i lag och som gäller registeruppgifterna och hur länge de skall sparas. Enligt 2 mom. införs i registret förutom person- och kontaktuppgifter i fråga om områdets innehavare bl.a. uppgifter om de områden där flyghavre har förekommit, graden av flyghavreförekomst, bekämpningsplan, tillfällig bekämpningsplan samt straff för underlåtenhet att iaktta skyldigheten att bekämpa flyghavre. Enligt 3 mom. skall ett område avföras ur registret två år efter det att kommunens landsbygdsnäringsmyndighet på begäran av områdets innehavare har konstaterat att området är fritt från flyghavre.

Eftersom registret vad datainnehållet beträffar kan betraktas som ett sådant personregister som avses i personuppgiftslagen (523/1999), föreslås i 4 mom. i övrigt beträffande skyddet för personuppgifter en hänvisning till lagstiftningen om skydd för personuppgifter. Beträffande utlämnandet av uppgifter hänvisas även till offentlighetslagstiftningen.

Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas vid behov närmare bestämmelser om förändring av registret samt konstaterande av att ett område är fritt från flyghavre. Dessa bemyndiganden föreslås i 5 mom.

16 §. *Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter.* Enligt paragrafen får uppgifter om en enskilds eller en sammanslutnings ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet som erhållits vid utförandet av uppdrag enligt lagen lämnas ut till åklagar- och polismyndigheterna för utredning av brott samt till tillsynsmyndigheterna för utförandet av uppgifter enligt denna lag. Bestämmelsen motsvarar den nuvarande offentlighetslagstiftningens krav.

17 §. *Arvoden och kostnadsersättningar.*

De auktoriserade inspektörerna skall kunna betalas arvoden och kostnadsersättningar inom ramen för statsbudgeten. Jord- och skogsbruksministeriet beslutar om betalningen av arvoden och grunderna för dem.

5 kap. Administrativa tvångsmedel

18 §. *Förordnande om förstörande och utförelse*. I paragrafen föreslås bestämmelser om Kontrollcentralen för växtproduktions beslut, genom vilka ett förbud mot att marknadsföra eller överlåta produkter och varor som innehåller flyghavre vid behov verkställs. I den föreslagna bestämmelsen sägs att om en produkt eller vara marknadsförs eller överlåts i strid med begränsningarna enligt 8 § trots risken för spridning av flyghavre, kan Kontrollcentralen för växtproduktion bestämma att produkten eller varan skall föras ut ur landet eller förstöras. Avsikten är att bestämmelsen också skall tillämpas i samband med import. Till beslutet kan vid behov fogas villkor gällande det förfarande som skall iaktas när det verkställs.

19 §. *Vite och tvångsutförande*. Med stöd av den föreslagna paragrafen kan de i lagen avsedda myndigheterna förena en bekämpningsplan eller tillfällig bekämpningsplan eller ett förordnande om förstörande och utförelse ur landet med vite eller med hot om tvångsutförande för att planen eller förordnandet skall iaktas.

Allmänna bestämmelser om administrativt vite, hot om tvångsutförande och tvångsutförande har utfärdats genom viteslagen (1113/1990). Enligt lagens 10 § får vite dömas ut, om ovan nämnda bekämpningsplan eller förordnande inte har iakttagits eller om det inte finns någon giltig orsak till att planen eller förordnandet inte har iakttagits. Vite döms ut av den myndighet som har förelagt det. Kostnader för förstörande genom tvångsutförande betalas av statens medel och indrivs av den försumlige i den ordning som föreskrivs om indrivning av skatter och avgifter i utskökningsväg.

20 §. *Straffbestämmelse*. Paragrafen innehåller straffbestämmelser gällande brott mot den föreslagna lagen. Kontrollcentralen för växtproduktion anmäler förseelser till åtalsprövning. Anmälan behöver inte göras om

förseelsen med hänsyn till omständigheterna skall betraktas som ringa. Kontrollcentralen kan dessutom enligt förslaget ge en skriftlig anmärkning om en uppenbart ringa förseelse utan att vidta de andra åtgärder som nämns i bestämmelsen och samtidigt uppmana den som gjort sig skyldig till förseelsen att korrigera de uppdagade felen.

6 kap. Särskilda bestämmelser

21 §. *Ändringssökande*. I 1 mom. föreslås att ändring i beslut som har fattat med stöd av den föreslagna lagen får sökas hos landsbygdsnäringsnämnden, som är en oberoende myndighet av typen förvaltningsdomstol inom jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde och vars beslut får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen. Närmare bestämmelser om besvärnämnden ingår i lagen om landsbygdsnäringsnämnden (1203/1992).

22 §. *Verkställighet*. Myndighetens beslut kan verkställas innan det har vunnit laga kraft, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat. Detta är nödvändigt eftersom de åtgärder som föreslås i lagen ofta är brådskande.

23 §. *Handräckning*. I paragrafen föreslås att tillsynsmyndigheterna vid behov får handräckning av andra myndigheter för utförande av uppgifter enligt lagstiftningen.

24 §. *Ikraftträdande*. I paragrafen bestäms om lagens ikraftträdande och upphävande av den gällande flyghavrelagen. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfast.

2. Närmare bestämmelser

Enligt förslaget utfärdar jord- och skogsbruksministeriet bestämmelser på lägre nivå än lag genom förordningar av ministeriet. Dessa förordningar kommer att innehålla i första den detaljerade och tekniska reglering som verkställigheten av lagstiftningen förutsätter. Det föreslås att kontroll- och tillsynsverksamheten skall skötas från Kontrollcentralen för växtproduktion, som i enlighet med nuvarande praxis anlitar kommunernas landsbygdsnäringsmyndigheter och andra i lagen angivna myndigheter samt auktorisera-

de inspektörer.

Jord- och skogsbruksministeriet bemyndigas i den föreslagna lagen att utfärda bestämmelser om bekämpning och förhindrande av spridning av flyghavre på odlingar och områden i närheten av dem samt om anmälningarnas innehåll och om anmälningsförfarandet. Ministeriet skall dessutom utfärda närmare bestämmelser om förrättande av syn, innehållet i bekämpningsplanen och överförande av utarbetandet av bekämpningsplanen. I anslutning till tillsynen utfärdar ministeriet närmare bestämmelser även om tillsynsplanen och dess innehåll, tagandet och undersökningen av prov samt om det övriga

kontroll- och tillsynsförfarande. Dessutom meddelar ministeriet närmare bestämmelser om behandlingen av produkter och varor samt områden där flyghavre förekommer samt vid behov även om förandet av register och konstaterande av att ett område är fritt från flyghavre.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft som snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lagförslagen

Lag

om bekämpning av flyghavre

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Syfte

Syftet med denna lag är att upprätthålla en högklassig växtproduktion genom att främja bekämpningen av flyghavre.

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag gäller åtgärder för att bekämpa flyghavre och förhindra dess spridning.

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *flyghavre* frön från eller växtindivider av arterna *Avena fatua*, *Avena ludovicina* och *Avena sterilis* eller delar av sådana växtindivider,

2) *område* en åker eller ett annat markområde eller diken och dikesrenar i närheten av dem samt områden som hör till en gårds driftscentrum,

3) *marknadsföring* försäljning eller annan överlåtelse av skörden från ett växtbestånd mot ersättning, lagring i försäljningssyfte, utbudande till försäljning, tillhandahållande

utan vederlag i kommersiellt syfte samt ställande av skörden till förfogande, mot betalning eller gratis på Europeiska unionens marknad för distribution eller användning inom unionen,

4) *import* införsel av skörden från växtbestånd från andra länder än medlemsstaterna i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

5) *export* utförsel av utsäde till andra länder än medlemstaterna i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

6) *näringsidkare* en fysisk person eller en juridisk person som producerar, marknadsför, importerar eller exporterar produkter och varor från växtproduktionen,

7) *innehavare* en fysisk person eller en juridisk person i vars besittning ett område är.

2 kap.

Bedrivande av verksamhet

4 §

Bekämpningsskyldighet

Innehavarna av en odling eller områden i närheten av den skall se till att sådana åtgärder vidtas som förhindrar förekomst och spridning av flyghavre.

Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas närmare bestä-

meler om bekämpning och förhindrande av spridning av flyghavre på odlingar och områden i närheten av dem.

5 §

Anmälningsskyldighet

En innehavare som vet eller misstänker att flyghavre förekommer på ett område som han innehar, skall utan dröjsmål anmäla detta till landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där området är beläget (*landsbygdsnäringsmyndigheten*).

En myndighet eller auktoriserad inspektör som i samband med en annan kontroll eller åtgärd som utförs på området upptäcker flyghavre på området skall anmäla förekomsten av flyghavre till landsbygdsnäringsmyndigheten i den kommun där området är beläget.

Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas närmare bestämmelser om innehållet i anmälan och om anmälningsförfarandet.

6 §

Syn och bekämpningsplan

Efter att ha fått en anmälan enligt 5 § eller på något annat sätt kännedom om eventuell förekomst av flyghavre skall landsbygdsnäringsmyndigheten utan dröjsmål förrätta syn på området. Synen kan också förrättas av den arbetskrafts- och näringscentral (*TE-central*) inom vars område landsbygdsnäringsmyndigheten är belägen eller av Kontrollcentralen för växtproduktion (*kontrollcentralen*). Om det på grundval av synen konstateras att flyghavre förekommer på området, skall landsbygdsnäringsmyndigheten utan dröjsmål utarbeta en plan för bekämpning av flyghavre för området.

Den som förrättar syn kan i samband med synen besluta om åtgärder som under innevarande växtperiod skall vidtas för att bekämpa flyghavre, om det föreligger omedelbar risk för att flyghavren sprider sig under växtperioden. Ett beslut om åtgärder som skall vidtas under pågående växtperiod skall utan dröjsmål överföras till landsbygdsnäringsmyndigheten för avgörande. Beslutet förfaller, om

landsbygdsnäringsmyndigheten inte har träffat ett avgörande beträffande de åtgärder som hänförs till den pågående växtperioden genom en tillfällig bekämpningsplan inom två veckor efter att beslutet meddelades. Den tillfälliga bekämpningsplanen skall upphävas samtidigt som en bekämpningsplan enligt 1 mom. utarbetas för området.

Landsbygdsnäringsmyndigheten skall överföra utarbetandet av bekämpningsplanen till TE-centralen, om det finns särskilda skäl till detta eller om det område där flyghavre förekommer är beläget inom flera kommuner.

Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas närmare bestämmelser om förrättande av syn, innehållet i bekämpningsplanen och den tillfälliga bekämpningsplanen och om överföring av utarbetandet av bekämpningsplanen.

7 §

Skyldighet att lämna uppgifter

Om ett område där flyghavre förekommer genom köp eller något annat avtal överlåts till någon annan, är överlåtaren och innehavaren skyldig att före avtalet ingås meddela den andra avtalsparten att det förekommer flyghavre på området.

Landsbygdsnäringsmyndigheten eller en annan myndighet enligt 10 § är skyldig att på begäran lämna upplysningar om förekomsten av flyghavre i samband med överlåtelse av ett område genom köp eller något annat avtal.

8 §

Begränsningar och skyldigheter som gäller produkter och varor samt områden där flyghavre förekommer

Spannmål, frön, hö, växtavfall, agnar, avrens och sorteringsavfall av spannmål och frö, husdjursgödsel, jord och jordförbättringsmedel, som härrör från ett område där plantor av flyghavre påträffats, får inte transporteras, förvaras eller hanteras så att det kan förorsaka risk för att flyghavre sprids.

I 1 mom. uppräknade produkter eller varor som har införts till landet och där flyghavre

har påträffats får inte marknadsföras eller överlåtas till sådant bruk som kan innebära risk för att flyghavre sprids. Inte heller produkter eller varor som är avsedda till prydnader och som innehåller flyghavre får marknadsföras.

En innehavare av ett område och en näringsidkare som har ett växtbestånd eller avrens eller sorteringsavfall av spannmål eller frövara som innehåller flyghavre skall bränna det eller förstöra det på något annat sätt som inte innebär någon risk för att flyghavre sprids.

Närmare bestämmelser om behandlingen av produkter och varor samt områden där flyghavre förekommer kan utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

3 kap.

Myndigheter

9 §

Allmän styrning och tillsyn

Denna allmänna styrningen av och tillsynen över verkställigheten av denna lag ankommer på jord- och skogsbruksministeriet.

10 §

Tillsynsmyndigheter

För verkställigheten av denna lag samt för tillsynen över att denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den efterföljs samt för organiseringen av tillsynen svarar kontrollcentralen, som vid tillsynen anlitar TE-centralerna och landsbygdsnäringsmyndigheterna.

Utöver kontrollcentralen övervakar också tullverket importen av produkter och varor från växtproduktionen.

11 §

Auktoriserade inspektörer

Utöver vad som bestäms i 10 § kan kontrollcentralen vid kontroll- och tillsynsuppgifter anlita inspektörer som den skriftligen har bemyndigat för uppdraget och som den själv övervakar. På de auktoriserade inspektörerna tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de utför uppgifter enligt denna lag.

På jäv för auktoriserade inspektörer tillämpas vad som bestäms i 10 § lagen om förvaltningsförfarande (598/1982). Om en auktoriserad inspektör är förhindrad att utföra sitt uppdrag, kan kontrollcentralen förordna någon annan att tillfälligt sköta inspektörens uppgifter. På en tillfälligt förordnad person tillämpas vad som föreskrivs om auktoriserade inspektörer.

En auktoriserad inspektör skall vid verkställandet av inspektionen fästa uppmärksamhet vid att näringsidkaren kan framföra sina synpunkter för inspektören på sitt modersmål finska, svenska eller samiska. Om områdets innehavare eller näringsidkaren inte behärskar det språk som enligt språklagen (148/1922) skall användas, skall inspektören se till att inspektionen verkställs så att nödvändig tolkning eller översättning enligt 22 § lagen om förvaltningsförfarande finns tillgänglig.

4 kap.

Tillsyn och kontroller

12 §

Tillsynsplan

Kontrollcentralen skall årligen utarbeta en tillsynsplan för organiseringen av tillsynen. Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas närmare bestämmelser om tillsynsplanen och dess innehåll.

13 §

Rätt att utföra kontroller

Tillsynsmyndigheterna och de auktoriserade inspektörerna har rätt att för kontrollen och tillsynen granska odlingar av åkergrödor samt odlingar och områden i närheten av dem och inspektera produktions- och förpackningslokaler, lagringsställen och transportmedel för åkergrödor samt avgiftsfritt ta behövliga prov på åkergrödor samt på produkter och varor som avses i 8 §. På hemfridskyddade områden får kontroller utföras endast om det finns grundad anledning att misstänka att någon gjort sig skyldig till förfarande som är straffbart enligt denna lag.

Genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet kan närmare bestämmelser utfärdas om tagandet och undersökningen av prov samt om det övriga kontroll- och tillsynsförfarandet.

14 §

Rätt att få upplysningar

Tillsynsmyndigheterna och de auktoriserade inspektörerna har rätt att av ett områdes innehavare och en näringsidkare få de uppgifter och handlingar som behövs för kontroll och tillsyn enligt denna lag.

15 §

Flyghavregister

För tillsynen för landsbygdsnäringsmyndigheten ett register över de områden där flyghavre har förekommit.

I registret införs följande uppgifter:

- 1) namn och adress samt övrig kontaktinformation i fråga om områdets innehavare,
- 2) områdets lägenhetssignum, om sådant finns,
- 3) signum för det basskifte eller ett annat område, där flyghavre förekommer,
- 4) datum då anmälan om fyndet av flyghavre har gjorts och syn eller syner har förrättats samt graden av flyghavreförekomst och bekämpningsplan eller tillfällig bekämpningsplan,

5) straff och andra åtgärder som föreskrivits med stöd av 18–20 §,

6) datum då området har konstaterats vara fritt från flyghavre.

Landsbygdsnäringsmyndigheten skall avföra ett område ur registret två år efter det att landsbygdsnäringsmyndigheten på begäran av områdets innehavare har konstaterat att området är fritt från flyghavre.

På inhämtande av personuppgifter och införande av dem i de register som avses i 1 mom. samt på användande och utlämnande av uppgifterna i registren tillämpas i övrigt personuppgiftslagen (532/1999) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Närmare bestämmelser om förändret av registren och konstaterande av att ett område är fritt från flyghavre kan utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

16 §

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter

Den som vid utförandet av uppdrag enligt denna lag har tagit del av uppgifter om en enskilds eller en sammanslutnings ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet får utan hinder av bestämmelserna om sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet lämna ut uppgifterna till åklagar- och polismyndigheterna för utredning av brott som avses i 5 kap. 1 § tvångsmedelslagen (450/1987) samt till de myndigheter som avses i 3 kap. i denna lag för utförandet av uppgifter enligt denna lag.

17 §

Arvoden och kostnadsersättningar

Till inspektörer som kontrollcentralen har auktoriserat kan inom ramen för statsbudgeten betalas arvoden och kostnadsersättningar för kontroller. Jord- och skogsbruksministeriet beslutar om betalningen av arvoden och ersättningar samt om grunderna för dem.

5 kap.

Administrativa tvångsmedel

18 §

Förordnande om förstörande eller utförelse

Om en produkt eller vara som avses i 8 § marknadsförs eller överläts trots att verksamheten innebär risk för att flyghavre sprids, kan kontrollcentralen bestämma att produkten skall föras ut ur landet eller förstöras. Till beslutet kan fogas villkor gällande det förfarande som skall iakttas när beslutet verkställs.

19 §

Vite och tvångsutförande

Den myndighet som har utarbetat en bekämpningsplan eller en tillfällig bekämpningsplan enligt 6 § eller utfärdat ett förordnande om förstörande eller utförelse enligt 18 § kan förena planen eller förordnandet med vite eller med hot om att den försummade åtgärden vidtas på den försumliges bekostnad.

I ett ärende som gäller vite eller hot om tvångsutförande tillämpas i övrigt viteslagen (1113/1990).

20 §

Straffbestämmelse

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot bekämpningsskyldigheten enligt 4 §, anmälningsskyldigheten enligt 5 § 1 mom. eller en begränsning enligt 8 § eller som försummar att iakttä en skyldighet som föreskrivs i nämnda bestämmelse skall för brott mot lagen om bekämpning av flyghavre dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs i någon annan lag. Den som byter mot ett förbud eller åläggande som har meddelats med stöd av denna lag och förenats med vite behöver inte dömas till straff för samma gärning.

På de myndigheters vägnar som avses i 3 kap. anmäler kontrollcentralen förseelser till

åtalsprövning. Anmälan behöver dock inte göras, om förseelsen som helhet betraktad skall anses som uppenbart ringa. I sådana fall kan kontrollcentralen ge den som gjort sig skyldig till förseelsen en skriftlig anmärkning, där denne uppmanas att korrigera felen.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

21 §

Ändringssökande

I beslut som har fattat med stöd av denna lag söks ändring genom besvär hos landsbygdsnäringsnämnden med iakttagande av vad som i förvaltningsprocesslagen (586/1996) bestäms om sökande av ändring.

Ändring i beslut av landsbygdsnäringsnämnden söks genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen med iakttagande av vad som i förvaltningsprocesslagen bestäms om sökande av ändring.

22 §

Verkställighet

I ett beslut som fattas med stöd av denna lag kan bestämmas att beslutet skall iakttas innan det har vunnit laga kraft, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

23 §

Handräckning

Tillsynsmyndigheten har rätt att få handräckning av andra myndigheter för utförande av uppgifter enligt denna lag och enligt bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

24 §

Ikraftträdande

Genom denna lag upphävs lagen den 17 juni 1976 om bekämpning av flyghavre (178/1976) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 27 april 2001

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister Jan-Erik Enestam